

بررسی کمی پایان نامه های تربیت بدنی مراکز آموزشی عالی کشور از سال ۱۳۵۷ لغایت ۱۳۷۸*

نویسنده: دکتر حسن قلبی**
(عضو هیأت علمی دانشگاه اراک)
مهمبر کشتی دار
(پژوهشگر تربیت بدنی و علوم ورزشی)

معرفی مقاله:

هدف از انجام این پژوهش، بررسی و مطالعه کمی پایان نامه های دوره کارشناسی ارشد و دکتری تربیت بدنی مراکز آموزش عالی کشور از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۸ است. در این پژوهش، محقق برای جمع آوری این اطلاعات از روش توصیفی بهره جسته است. جامعه آماری و نمونه آماری تحقیق کلیه پایان نامه های (در این مرحله، صرفاً صفحه اول) مراکز آموزش عالی کشور تا پایان سال ۱۳۷۸ است. برای شناسایی و تعیین کلیه عناوین پایان نامه ها، به کتابخانه های مراکز آموزش عالی - که دارای دوره تحصیلات تکمیلی بودند - مراجعه و اطلاعات لازم جمع آوری گردید. اطلاعات مورد بررسی درباره نمونه آماری

* این مقاله، در شورای هیأت تحریریه این فصلنامه، «علمی - ترویجی» ارزیابی شده است. - دفتر فصلنامه.

** نشانی پست الکترونیکی: [hasan kh 122. Yahoo.com](mailto:hasan_kh122@yahoo.com)

شامل نام محقق، عنوان پایان نامه، سال دفاع، حیطه گرایش علمی، نوع و هدف تحقیق، دوره تحصیلی، استاد راهنما و تخصص استاد راهنما است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمار توصیفی، استفاده شده است. نتایج به دست آمده به طور خلاصه به شرح زیرند:

۱) تهیه فهرستی به صورت کتاب (در دست چاپ است) از کلیه عناوین، نام محقق، نام استاد راهنما و تخصص استاد راهنما، سال دفاع، نام مؤسسه، پایان نامه‌های تربیت بدنی مراکز آموزش عالی کشور از سال ۱۳۵۷ لغایت ۱۳۷۸؛

۲) فراوانی پایان نامه‌ها با توجه به تفکیک مراکز آموزش عالی، دوره تحصیلی کارشناسی ارشد و دکتری، سال دفاع و جنس پژوهشگر؛

۳) فراوانی پایان نامه‌ها با توجه به نوع تحقیق از نظر هدف پژوهش، جنس آزمودنیها، محل جغرافیایی جامعه آماری پایان نامه‌ها؛

۴) فراوانی پایان نامه‌ها با توجه به نوع بیماری، موقعیت بدن، دستگاه‌های بدن و رشته ورزشی آزمودنیها؛

۵) فراوانی پایان نامه‌ها با توجه به نام استاد راهنما، تخصص استاد راهنما، حیطه علمی و گرایش تحصیلی؛

در خاتمه، یادآور می‌شود که این تحقیق (بخشی از طرح جامعی است که) به درخواست پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی انجام شده است.

مقدمه:

برای گام برداشتن صحیح به سوی پیشرفت حقیقی، بررسی کمی و ارزیابی تحقیقات امری ضروری است؛ این موضوع یکی از ویژگی‌های نظام‌های سالم و پویا است. بررسی و تجزیه و تحلیل آماری نوشته‌های علمی از ربع قرن بیستم آغاز شد. کول^۱، ایلز^۲ و هولم^۳ از مقالات علمی منتشر شده به عنوان ملاکی برای مقایسه تولید علمی کشورهای مختلف استفاده کرده‌اند. اگرچه نتایج حاصل از کارشان در آن زمان توجه زیادی را جلب نکرد، با این حال، در سال‌های اخیر، اغلب کشورهای جهان به گونه‌ای اقدام به بررسی و ارزیابی علم و فناوری کرده‌اند. مؤسسات ارزیابی دولتی رسمی در کشورهای فرانسه (۱۹۸۳)، هلند (۱۹۸۶)، دانمارک (۱۹۸۶)، جامعه اروپا (۱۹۸۷)، انگلستان (۱۹۸۸) و آلمان (۱۹۸۹) ایجاد شده‌اند. فعالیتهای مربوط اکنون در سایر کشورها در حال انجام‌اند. این روند به طور مداوم در حال رشد است [۴].

در ایران، مراکز تحقیق و توسعه متعددی فعالیت می‌کنند که معمولاً فاقد نظام ارزیابی ضابطه‌مند هستند. از این رو، همواره این سؤال در ذهنها بدون پاسخ مانده که با اختصاص بودجه به تحقیقات چه چیزی عاید کشور شده است؟ چنانچه پاسخهایی جنبی این سؤال را همچون تربیت محقق، انتشار مقاله، شناسایی قاعده سازی جدید و... کنار بگذاریم، در واقع هنوز پاسخی در دست نداریم؛ زیرا تحقیق و توسعه به طور نظام دار مورد بررسی و ارزیابی واقع نشده است. البته، مطالعاتی غیرنظام دار در خصوص بررسی تحقیقات انجام گرفته است، که در زیر به برخی از آنها اشاره می‌کنیم. [۱]

شریفی مظفر (سال ۱۳۶۷) بازمینی‌ای عمومی از وضعیت پژوهش دانشگاه‌های کشور انجام داد [۵]. همچنین فریبا یحیایی (سال ۱۳۷۹) تحول روند شاخصهای تحقیقاتی (۷۷-۱۳۵۷) را در خصوص تعداد مراکز، تعداد طرحهای تحقیقاتی کتب و مجلات منتشر شده بررسی نمود [۹]. فهرست نویسی صرف پایان‌نامه‌های تربیت بدنی توسط سهیلا قاضی زاده (۱۳۷۶) [۸]، همچنین توصیف پایان‌نامه‌های تربیت بدنی سه مراکز دانشگاهی (دانشگاه تهران، تربیت معلم و تربیت مدرس) توسط رؤیا طالبی، (۱۳۷۷) صورت گرفته‌اند [۶]. قابل ذکر است که دو مطالعه اخیر که در زمینه تربیت بدنی بوده‌اند مطالعات جامعی از نظر محتوایی یا جغرافیایی نبوده‌اند.

با توجه به انتخاب و رویکرد تحقیقاتی وزارت آموزش عالی در آغاز سال ۱۳۷۹ و تغییر آن به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مطالعه‌ای بازنگرانه از کلیه تحقیقات استادان، پایان‌نامه‌های مراکز آموزش عالی و ارزیابی پژوهشی وضع موجود ضروری است، زیرا پرداختن به مسائل بنیادی تحقیق و پژوهش در آغاز تغییر راهبرد یک وزارتخانه از مهمترین امور آن سازمان است و باید این امر در خرده سازمانهای آن نهاد صورت پذیرد که و خود می‌تواند زیربنای حرکت و برنامه‌ریزی آینده آن قرار گیرد.

بدین جهت، تحقیق حاضر تلاشی کمی برای توصیف کلیه عناوین پایان‌نامه‌های مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری تربیت بدنی مراکز آموزش عالی کشور است. لذا، این پژوهش دارای اهداف اختصاصی زیر است: ۱) تهیه فهرست جامعی از عناوین کلیه پایان‌نامه‌ها به تفکیک مؤسسه، محقق، سال دفاع، مقطع و استاد راهنما؛

۲) تعیین فراوانی پایان‌نامه‌های مراکز آموزش عالی کشور به تفکیک مؤسسه، مقطع تحصیلی، سال دفاع، جنس محقق، استاد راهنما، تخصص استاد راهنما و حیطة علمی؛

۳) توصیف مشخصات اساسی روش شناختی نمونه آماری پایان‌نامه‌ها که در عنوان آنها ذکر شده‌اند، نظیر اهداف تحقیق، رشته ورزشی، نوع آزمودنی، بیماری آزمودنی، موقعیت بدن و محل جغرافیایی جامعه آماری.

یادآور می‌شود که گزارش حاضر، بخشی از گزارش جامعی است درباره توصیف کمی و کیفی پایان‌نامه‌های مراکز آموزش عالی کشور که پایان‌یافته است. مراحل دیگر آن عبارتند از: ۱) توصیف مشخصات اساسی روش شناختی پایان‌نامه‌ها مانند روش تحقیق، روش نمونه‌گیری، روش آماری و...؛ ۲) ارزیابی مؤلفه‌های اساسی (مانند عنوان، مقدمه، بیان مسأله و...) پایان‌نامه‌های نمونه آماری؛ که انشاء... نتایج آنها در گزارشهای بعدی تقدیم خواهد شد.

روش اجرای تحقیق

در این پژوهش، محقق برای جمع‌آوری اطلاعات از روش توصیفی بهره‌جسته است. جامعه آماری این تحقیق، عناوین کلیه پایان‌نامه‌های تربیت بدنی مراکز آموزش عالی کشور از سال ۱۳۵۷ لغایت ۱۳۷۸ است. فراوانی جامعه آماری ۷۴۳ پایان‌نامه است. در این مرحله، نمونه آماری با جامعه آماری یکسان است.

برای جمع‌آوری اطلاعات، به اسناد و مدارک موجود در کلیه مراکز آموزش عالی، که دارای تحصیلات تکمیلی رشته تربیت بدنی بودند (۹ مرکز)، مراجعه

شد. آنها عبارت بودند از: دانشگاه آزاد اسلامی تهران، خراسگان، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه تهران، دانشگاه تربیت معلم، گیلان، اصفهان، رازی و مراکز آموزش سازمان تربیت بدنی. اطلاعاتی که از صفحه اول پایان نامه های کارشناسی ارشد و دکتری گردآوری شده‌اند شامل نام محقق، عنوان پایان نامه، سال دفاع، قلمرو گرایش علمی، هدف تحقیق، دوره تحصیلی، نام استاد راهنما و تخصص استاد راهنما هستند.

یادآوری می‌شود که برای جمع‌آوری اطلاعات در مؤلفه های فوق، مرجع تحقیق عموماً دقت در عنوان و صفحه اول پایان نامه ها بوده است. محقق سیاهه‌ای یک صفحه‌ای ساخت که کلیه اطلاعات از روی آن جمع‌آوری می‌شدند، تحصیل اطلاعات در اکثر مؤلفه های فوق بسادگی ممکن بود، اما در مؤلفه‌های قلمرو گرایش علمی و هدف تحقیق، با توجه به معیارهای موجود رشته تربیت بدنی و تعاریف، تحقیقات از زاویه اهداف صورت گرفت.

رشته تربیت بدنی در دوره تحصیلات تکمیلی در سطوح حوزه اصلی دارای گرایشهایی است که عبارتند از: مدیریت ورزشی، رشد و یادگیری حرکتی، فیزیولوژی ورزشی، بیومکانیک ورزشی و مبانی فلسفی اجتماعی در ورزش [۲]. با این وجود، با توجه به دروس عمده رشته تربیت بدنی، گرایشهای درسی نیز مطرح است که عبارتند از روان‌شناسی ورزشی، حرکات اصلاحی، آسیب‌شناسی ورزشی، حرکات درمانی و، بالأخره، عناوین پایان نامه ها به یکی از گرایشهای فوق اختصاص داشت.

درباره هدف تحقیق، محقق با توجه به تعاریف موجود منابع معتبر روش تحقیق برای انواع تحقیق از زاویه اهداف، آنها را دسته بندی نمود. در طبقه بندی تحقیقات برحسب

اهداف، قبل از هر چیز بر «میزان کاربرد مستقیم یافته‌ها و درجه

تعمیم‌پذیری آنها در شرایط دیگر توجه می‌شد» [۳].

انواع تحقیقات بدین شرح‌اند: (۱) تحقیقات بنیادی، (۲) تحقیقات کاربردی، (۳)

تحقیقات ارزیابی، (۴) تحقیقات توسعه‌ای، (۵) تحقیق عملی. برای توضیح بیشتر

به منبع مذکور مراجعه شود.

نتایج:

نتایجی که از بررسی عناوین و صفحه نخست پایان‌نامه‌های تربیت بدنی

مراکز آموزش عالی به دست آمد. به شرح زیرند:

۱- فهرست جامعی از عناوین کلیه پایان‌نامه‌ها به تفکیک مؤسسه، محقق،

سال دفاع، مقطع و استاد راهنما که حدوداً ۱۰۰ صفحه می‌باشد، تدوین گردیده

و در اختیار پژوهشکده تربیت بدنی قرار داده شده است (که در دست چاپ

است).

۲- مجموع فراوانی پایان‌نامه‌های تربیت بدنی که تا پایان سال ۱۳۷۸ در

مراکز آموزش عالی دفاع و ارائه شده، ۷۴۳ پایان‌نامه است. همانطور که از

جدول شماره ۱ ملاحظه می‌شود، بیشترین فراوانی پایان‌نامه‌ها بترتیب به

دانشگاه تهران ($n=239$ و $32/3$ درصد)، آزاد اسلامی - تهران ($n=169$ و $22/6$

درصد)، تربیت معلم ($n=124$ و $16/8$ درصد)، تربیت مدرس

($n=99$ و 13 درصد)، و کمترین فراوانی بترتیب به دانشگاه اصفهان ($n=9$ و

$1/3$ درصد) و رازی ($n=10$ و $1/3$ درصد) مربوط‌اند.

جدول ۱- فراوانی پایان نامه های تربیت بدنی کشور از

سال ۱۳۵۷ تا سال ۱۳۷۸

ردیف	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	جمع
نام دانشگاه	دانشگاه آزاد اسلامی تهران	خراسگان	اصفهان	تربیت مدرس	تربیت معلم	تهران	رازی	گیلان	مرکز آموزش	پایان نامه ها
فراوانی	۱۶۹	۴۲	۹	۹۹	۱۲۴	۲۳۹	۱۰	۲۲	۲۹	۷۴۳
درصد	٪۲۲/۶	٪۵/۷	٪۱/۳	٪۱۳	٪۱۶/۸	٪۳۲/۳	٪۱/۳	٪۳	٪۴	٪۱۰۰

۳- همچنانکه در جدول شماره ۲ ملاحظه می شود، از مجموع پایان نامه ها، ۷۱۵ پایان نامه به دوره کارشناسی ارشد (۹۶/۲۳ درصد) و ۲۸ پایان نامه (۳/۶۷ درصد) به دوره دکتری مربوط اند.

جدول ۲- فراوانی پایان نامه های تربیت بدنی به تفکیک مقطع تحصیلی

ردیف	نام مقطع	فراوانی	درصد فراوانی
۱	کارشناسی ارشد	۷۱۵	٪۹۶/۲۳
۲	دکتری	۲۸	٪۳/۶۷
جمع کل		۷۴۳	٪۱۰۰

۴- در طول ۲۲ سال، که دانشگاه دارای دوره تحصیلات تکمیلی بوده است، همچنانکه در جدول شماره ۳ ملاحظه می شود، بیشترین فراوانی پایان نامه ها (n=۱۱۴ و ۱۵/۲۴ درصد) در سال ۱۳۷۷، (n=۱۰۵ و ۱۴/۱۳ درصد) در سال ۱۳۷۶، (n=۹۱ و ۱۲/۲۴ درصد) در سال ۱۳۷۵، (n=۸۶ و ۱۱/۵۷ درصد) در سال ۱۳۷۴، (n=۷۹ و ۱۰/۶۳ درصد)

درصد) در سال ۱۳۷۳ دفاع شده است. در سالهای ۱۳۶۰ الی ۱۳۶۴، به دلیل تعطیلی دانشگاه‌ها، هیچ پایان‌نامه‌ای ارائه نشده است.

جدول ۳- درصد فراوانی پایان‌نامه‌های تربیت بدنی براساس

جمع	۷۴۳	۷۴۳	۱۰۰
۲۲	۴۳	۱۳۷۸	۵/۷۸
۲۱	۱۱۴	۱۳۷۷	۱۵/۳۴
۲۰	۱۰۵	۱۳۷۶	۱۴/۱۳
۱۹	۹۱	۱۳۷۵	۱۲/۲۴
۱۸	۸۶	۱۳۷۴	۱۱/۵۷
۱۷	۷۹	۱۳۷۳	۱۰/۶۳
۱۶	۶۵	۱۳۷۲	۸/۷۴
۱۵	۴۳	۱۳۷۱	۵/۷۸
۱۴	۵۰	۱۳۷۰	۶/۷۲
۱۳	۱۶	۱۳۶۹	۲/۱۵
۱۲	۱۷	۱۳۶۸	۲/۲۸
۱۱	۱۴	۱۳۶۷	۱/۸۸
۱۰	۸	۱۳۶۶	۱/۰۷۶
۹	۶	۱۳۶۵	٪۸
۸	۰	۱۳۶۴	۰
۷	۰	۱۳۶۳	۰
۶	۱	۱۳۶۲	٪۱۳
۵	۰	۱۳۶۱	۰
۴	۰	۱۳۶۰	۰
۳	۲	۱۳۵۹	٪۲۶
۲	۲	۱۳۵۸	٪۲۶
۱	۱	۱۳۵۷	٪۱۳
ردیف	فراوانی	سال دفاع	درصد

سال دفاع

۵- چنانکه در جدول شماره ۴ می‌بینیم، در مجموع، ۶۰۰ پایان‌نامه (۸۰/۷ درصد) از طریق مردان و ۱۴۳ پایان‌نامه (۱۹/۳ درصد) توسط بانوان ارائه شده‌اند.

جدول ۴- فراوانی پایان نامه های تربیت بدنی کشور براساس جنسیت پژوهشگران

درصد فراوانی (%)	فراوانی	جنسیت پژوهشگران	ردیف
۸۰/۷٪	۶۰۰	مرد	۱
۱۹/۳٪	۱۴۳	زن	۲
۱۰۰٪	۷۴۳	جمع کل	

۶- از مجموع استادان راهنمای پایان نامه ها، همچنانکه که در جدول شماره ۵ مشاهده می شود، حجت الله نیکبخت، ۱۱۷ پایان نامه (۱۵/۷۴ درصد)، امیراحمد مظفری، ۱۰۰ پایان نامه (۱۳/۸۴ درصد)، علی محمد امیرتاش، ۸۸ پایان نامه (۱۱/۸۴ درصد)، اصغر خالدان، ۷۰ پایان نامه (۹/۴۲ درصد) بیشترین راهنمایی پایان نامه ها را متقبل شده اند. همچنین، ۶۳۳ استاد راهنما (۸۵ درصد) متخصص تربیت بدنی، و ۱۱۰ استاد راهنما (۱۵ درصد) متخصص رشته وابسته به تربیت بدنی بوده اند.

جدول ۵- فراوانی پایان‌نامه‌های تربیت بدنی براساس نام و نام خانوادگی

استاد راهنما

ردیف	نام و نام خانوادگی	فراوانی	ردیف	نام و نام خانوادگی	فراوانی
۱	حجت اله نیکبخت	۱۱۷	۱۹	ارسلان دمیرچی	۳
۲	امیراحمد مظفری	۱۰۰	۲۰	بهمن سلحشور	۳
۳	علی محمدامیرتاش	۸۸	۲۱	محمد نبوی	۳
۴	اصغر خالدران	۷۰	۲۲	فرزاد ناظم	۳
۵	محمد خیبری	۶۰	۲۳	محمد رضا بیات	۲
۶	مهدی نمازی زاده	۳۶	۲۴	محمد حسن خرمی	۲
۷	خسرو ابراهیم	۳۵	۲۵	محمد حسین رضوی	۲
۸	علی اصغر رواسی	۲۳	۲۶	محمد حسین علیزاده	۲
۹	جواد کریمی	۱۰	۲۷	عبدی علیجانیان	۲
۱۰	عباسعلی گایینی	۹	۲۸	احمد فرخی	۲
۱۱	محمد کاظم واعظ موسوی	۹	۲۹	محمد اصلانخانی	۱
۱۲	فریدون تندویس	۷	۳۰	جمشید آیریا	۱
۱۳	هاشم کوزه چیان	۶	۳۱	فضل الله باقرزاده	۱
۱۴	بهرام یوسفی	۶	۳۲	عباس بهرام	۱
۱۵	حسن خلجی	۵	۳۳	لطیف صفری	۱
۱۶	مهرعلی همتی نژاد	۵	۳۴	محمود گودرزی	۱
۱۷	توران‌دخت ایمنیان	۴	۳۵	مرتضوی	۱
۱۸	ناصر بهپرور	۳	۳۶	منوچهر بصری پور	۱

جدول ۶- فراوانی پایان نامه های تربیت بدنی بر اساس تخصص استاد راهنما

درصد فراوانی	فراوانی	تخصص استاد راهنما	ردیف
٪۸۵	۶۳۳	تربیت بدنی	۱
٪۱۵	۱۱۰	غیرتربیت بدنی	۲
٪۱۰۰	۷۴۳	جمع کل	

۷- از مجموع پایان نامه ها، چنانکه در جدول شماره ۷ می بینیم، ۴۱۸ پایان نامه (۵۶/۴ درصد) در قلمرو علوم زیستی در تربیت بدنی، و ۳۲۵ پایان نامه (۴۳/۶ درصد) در قلمرو مبانی علوم انسانی در تربیت بدنی بوده‌اند. در گرایش فیزیولوژی ورزشی ۲۹۳ پایان نامه (۳۸ درصد)، در گرایش مدیریت ورزشی ۱۲۹ پایان نامه (۱۷/۴ درصد)، در گرایش رشد و یادگیری حرکتی ۱۰۰ پایان نامه (۱۳/۷ درصد)، در گرایش روانشناسی ورزشی ۸۱ پایان نامه (۱۰/۹ درصد)، در گرایش بیومکانیک ورزشی ۲۱ پایان نامه (۲/۹ درصد)، در گرایش مبانی فلسفی - تاریخی و اجتماعی ۱۴ پایان نامه (۱/۸ درصد) ارائه شده‌اند؛ بقیه در گرایشهای درسی تربیت بدنی هستند.

جدول ۷- فراوانی پایان نامه های تربیت بدنی براساس حیطه علمی و گرایش

ردیف	حیطه علمی	گرایش درسی	فراوانی	درصد فراوانی (%)
۱ ۲ ۳ ۴ ۵	علوم زیستی	فیزیولوژی ورزشی	۲۹۳	۳۹٪
		حرکات اصلاحی	۶۲	۸/۴٪
		بیومکانیک ورزشی	۲۱	۲/۹٪
		آسیب شناسی ورزشی	۳۹	۵/۴٪
		حرکات درمانی	۳	۰/۵٪
۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰	علوم انسانی	مدیریت ورزشی	۱۳۰	۱۷/۴٪
		روانشناسی ورزشی	۸۱	۱۰/۹٪
		مبانی فلسفی و اجتماعی	۱۴	۱/۸۳٪
		رشد و تکامل حرکتی	۵۷	۷/۸٪
		یادگیری حرکتی	۴۳	۵/۹٪
	جمع کل		۷۴۳	۱۰۰٪

۸- همچنانکه در جدول شماره ۸ ملاحظه می شود، از مجموع پایان نامه ها، ۵۱۳ پایان نامه (۶۹ درصد) کاربردی، ۱۰۰ پایان نامه (۱۴/۵ درصد) بنیادی- کاربردی، ۱۰۶ پایان نامه علمی (۱۲/۸۵ درصد)، ۲۱ پایان نامه (۲/۸۲ درصد) توسعه ای و ۳ پایان نامه (۵ درصد) بنیادی بوده‌اند.

جدول ۸- فراوانی پایان نامه های تربیت بدنی کشور براساس اهداف تحقیق

ردیف	نوع طرح / تعداد	فراوانی	درصد فراوانی (%)
۱	کاربردی	۵۱۳	٪۶۹
۲	بنیادی - کاربردی	۱۰۰	٪۱۴/۵
۳	عملی	۱۰۶	۱۲/۸۵
۴	توسعه ای	۲۱	۲/۸۲
۵	بنیادی	۳	٪۰/۵
جمع کل		۷۴۳	٪۱۰۰

۹- همچنانکه که در جدول شماره ۹ دیده می شود، از مجموع ۳۷۹ پایان نامه - که از آزمونیهای ورزشکار استفاده کرده اند - ۷۴ پایان نامه (۱۹/۵ درصد) از رشته‌های ورزش انفرادی، ۱۳۴ پایان نامه (۵۳/۳ درصد) از رشته های ورزش اجتماعی و ۱۷۱ پایان نامه (۴۵/۲ درصد) از ورزشهای چندگانه استفاده کرده اند. همچنین، با توجه به جدول شماره ۱۰، ۴۸۹ پایان نامه (۷۵ درصد) از آزمونیهای مرد، ۱۵۵ پایان نامه (۲۴ درصد) از آزمونیهای زن و ۵ پایان نامه (۱ درصد) از آزمونیهای حیوانی بهره جسته اند.

جدول ۹- فراوانی پایان نامه های تربیت بدنی براساس رشته

ورزشی جامعه آماری

ردیف	نوع رشته ورزشی	فراوانی	درصد فراوانی
۱	انفرادی	۷۴	٪۱۹/۵
۲	تیمی	۱۳۴	٪۳۵/۳
۳	ترکیبی	۱۷۱	٪۴۵/۲
جمع کل		۳۷۹	٪۱۰۰

جدول ۱۰- فراوانی پایان نامه های تربیت بدنی براساس نوع آزمودنی

ردیف	نوع آزمودنیها	فراوانی	درصدفراوانی
۱	انسان	مرد	۴۸۹
۲		زن	۱۵۵
۳	حیوان	۵	۱٪
جمع کل		۶۴۹	۱۰۰٪

۱۰- چنانکه از جدول شماره ۱۱ برمی‌آید، از مجموع پایان نامه هایی که در مورد آزمودنیهای بیمار مطالعه کرده اند، ۵۷ پایان نامه (۷۰ درصد) مربوط به بیماران جسمانی و ۲۴ پایان نامه (۳۰ درصد) درباره بیماران روانی مطالعه هستند.

جدول ۱۱- فراوانی پایان نامه های تربیت بدنی براساس نوع بیماری آزمودنی

ردیف	نوع بیماری	فراوانی	درصدفراوانی
۱	جسمانی	۵۷	۷۰٪
۲	روانی	۲۴	۳۰٪
جمع کل		۸۱	۱۰۰٪

۱۱- از مجموع پایان نامه هایی که درباره بخشهای مختلف بدن مطالعه کرده اند، همچنانکه در جدول شماره ۱۲ می‌بینیم، ۵۸ پایان نامه (۵۸/۸ درصد) مربوط به بالاتنه، ۱۰ پایان نامه (۴۱/۲٪) مربوط به پایین تنه بوده‌اند. همچنین، با ملاحظه جدول شماره ۱۳ از جمع ۱۲۴ پایان نامه که درباره دستگاه‌ها بدن کار کرده اند، ۴۸ پایان نامه (۳۸/۹ درصد) در مورد بافت خون، ۶۳ پایان نامه (۵۰/۹ درصد)

۹۶ فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۲۳ و ۲۴، سال ۱۳۸۱
 درباره قلب، تنفس و عروق، ۷ پایان نامه (۵/۵) در خصوص دستگاه گوارش و
 ۶ پایان نامه (۴/۷ درصد) درباره دستگاه اعصاب مرکزی مطالعه کرده‌اند.

جدول ۱۲- فراوانی پایان نامه های تربیت بدنی براساس موقعیت بدنی

ردیف	موقعیت بدن	فراوانی	درصد فراوانی
۱	بالاتنه	۵۸	٪۵۸/۸
۲	پایین تنه	۴۰	٪۴۱/۲
جمع کل			٪۱۰۰

جدول ۱۳- فراوانی پایان نامه های تربیت بدنی براساس دستگاه‌های بدن

ردیف	موقعیت بدن	فراوانی	درصد فراوانی
۱	خون	۴۸	٪۳۸/۹
۲	قلب، تنفس و عروق	۶۳	٪۵۰/۹
۳	گوارش	۷	٪۵/۵
۴	اعصاب مرکزی	۶	٪۴/۷
جمع کل			٪۱۰۰

۱۲- از مجموع ۲۹۰ پایان نامه که محل جغرافیایی جامعه آماری آنها مربوط به
 ۲۲ استان مورد توجه یا استان یا شهرهای استانها بوده است، استان تهران ۹۹
 پایان‌نامه (۳۴/۱ درصد)، خراسان ۳۷ پایان‌نامه (۱۲/۷ درصد)، مازندران ۲۹
 پایان‌نامه (۱۰ درصد)، اصفهان ۲۶ پایان‌نامه (۸/۹ درصد) و گیلان ۱۷ پایان‌نامه

بررسی کمی پایان‌نامه‌های تربیت بدنی مراکز آموزش عالی... ۹۷

(۵/۸۶ درصد) به عنوان جامعه آماری پایان نامه ها انتخاب شده اند. بقیه استانها از فراوانی کمتری برخوردارند. یادآوری می شود که هیچ گونه مطالعه‌ای توسط دانشجویان تربیت بدنی در استان هرمزگان، قم، قزوین صورت نگرفته است. این اطلاعات در جدول شماره ۱۴ ارائه شده‌اند.

جدول ۱۴- فراوانی پایان نامه ها تربیت بدنی براساس محل جغرافیایی
جامعه آماری

ردیف	استان	فراوانی	ردیف	استان	فراوانی	ردیف	استان	فراوانی
۱	تهران	۹۹	۱۰	اردبیل	۷	۱۹	کهگیلویه و بویراحمد	۲
۲	خراسان	۳۷	۱۱	آذربایجان شرقی	۵	۲۰	ایلام	۲
۳	مازندران	۲۹	۱۲	لرستان	۵	۲۱	سیستان و بلوچستان	۲
۴	اصفهان	۲۶	۱۳	آذربایجان غربی	۵	۲۲	یزد	۱
۵	گیلان	۱۷	۱۴	فارس	۵	مجموع	۲۹۰	
۶	خوزستان	۱۰	۱۵	همدان	۴			
۷	زنجان	۹	۱۶	کرمان	۴			
۸	کرمانشاه	۸	۱۷	کردستان	۳			
۹	سمنان	۷	۱۸	مرکزی	۳			

تحلیل نتایج:

از آنجا که از ارائه پایان نامه های تربیت بدنی در مراکز آموزش عالی کشور بیش از یک دهه می گذرد، بررسی وضعیت و چگونگی آنها می تواند مرجعی برای محققان، مدیران پژوهشی و دانشجویان تربیت بدنی تحصیلات تکمیلی

فراهم کند. بدین جهت، سعی شده است که، در پژوهش حاضر، چنین مرجعی فراهم گردد. این مرجع از، یک طرف، مجموعه اطلاعات کاملی درباره کلیه عناوین پایان نامه های تربیت بدنی از سال ۱۳۵۷ لغایت ۱۳۷۸ است که در دست چاپ قرار دارد. از طرف دیگر، اطلاعات کمی درباره تعداد پایان نامه ها به تفکیک دانشگاه، مقطع تحصیلی، سال دفاع، فراوانی پایان نامه ها به تفکیک جنسیت محقق، استاد راهنما، تخصص استاد راهنما، فراوانی پایان نامه ها به تفکیک قلمرو مبانی علوم زیستی و علوم انسانی، گرایش مصوب درسی، اهداف تحقیق، فراوانی پایان نامه ها به تفکیک رشته ورزشی آزمودنیها، جنسیت و نوع آزمودنیها یا بیماری روانی و جسمانی آزمودنیها، دستگاههای بدنی آزمودنیها و، بالأخره، محل جغرافیایی جامعه آماری پایان نامه به تفکیک جمع آوری شدند. در حالی که در مطالعه سهیلا قاضی زاده (۱۳۷۶) فقط عناوین پایان نامه های تربیت بدنی، استادان راهنما و مشاور، و سال دفاع به تفکیک مراکز آموزش عالی فهرست شده‌اند [۸]. همچنین در مطالعه‌ای دیگر، رویا طالبی (۱۳۷۷) بدون ارائه فهرست جامع عناوین به توصیف کمی پایان نامه های کارشناسی ارشد و دکتری تربیت بدنی سه مرکز آموزش عالی از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۵ پرداخته است [۶].

همچنانکه پیشتر گفته شد، نتایج این تحقیق عموماً اطلاعاتی کمی درباره عناوین پایان نامه های مراکز آموزش عالی کشور تا سال ۱۳۷۸ هستند. در بخش نتایج اولیه، پایان نامه ها چنین جمع بندی می شوند:

عامل سابقه عنصر مهمی در داشتن بیشترین فراوانی پایان نامه ها بوده است (دانشگاه تهران ۳/۳۲٪ و اصفهان ۱/۳٪). یعنی دانشگاه تهران اولین مرکز آموزش عالی بوده که دانشجوی تربیت بدنی تحصیلات تکمیلی پذیرش نموده است.

عامل سادگی دوره عنصر دومی است که در پذیرش دانشجوی سهم مهمی داشته است. هر چه دوره از سطح پایین تر برخوردار بوده فراوانی دانشجوی نیز بیشتر بوده است و بالعکس (کارشناسی ارشد ۹۶/۳٪ و دکتری ۳/۶۷٪). عامل فعالیت نقش مهمی در دامنه فراوانی دفاع از پایان نامه ها داشته است، زیرا در سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۴، به دلیل تعطیلی دانشگاه‌ها، دفاع پایان نامه ها به صفر رسیده است در حالی که، در سال ۱۳۷۷، مراکز آموزش عالی دارای بیشترین هماهنگی پذیرش بوده اند و فراوانی دفاع به بیشترین اندازه رسیده است (سال ۶۰ تا ۵٪ و سال ۱۳۷۷ ۱۵/۵٪). جنسیت عامل دیگری است که در اطلاعات کمی پایان نامه ها مشاهده شد (مردان ۸۰/۷٪ و زنان ۱۹/۳٪). این داده نشان می دهد که مردان پنج برابر خانمها در دوره ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۸ دانش آموخته شده اند. این موضوع موجب شده است که کمبودهای شدیدی در بخش کارشناسان زن به وجود آید. عامل سابقه اشتغال دلیل عمده زیاد بودن راهنمایی پایان نامه ها توسط سه تن از استادان بوده است (حجت الله نیکبخت ۱۱۷ پایان نامه و بهرام عباس ۱ پایان نامه). در هدایت و راهنمایی پایان نامه ها، عامل تخصص تربیت بدنی یکی از عوامل عمده دیگر بوده است (متخصصان تربیت بدنی ۸۵٪ و متخصصان غیر تربیت بدنی ۱۵٪). این ۱۵ درصد نیز به دلیل نبودن متخصص تربیت بدنی در گرایشهایی چون مبانی فلسفی اجتماعی، روان شناسی ورزشی، طب ورزشی و بیومکانیک ورزشی بوده است. هرچند امروز نیز کمبودهایی در گرایشهای مبانی فلسفی - اجتماعی، احساس می شوند، اما می توان گفت که، در کلیه گرایشهای تربیت بدنی، متخصص تربیت بدنی وجود دارد. کمبود متخصص در قلمرو مبانی فلسفی - اجتماعی در تربیت بدنی موجب فقر پیشرفت دانش، تواناییها و

محصولات علمی در این قلمرو شده است. سهم ۱/۸۳٪ پایان نامه‌ها در گرایش مزبور این موضوع را تأیید می‌کند.

نتایج بخش مشخصات روش شناختی عناوین پایان نامه‌ها چنین جمع‌بندی می‌شوند: درباره اهداف تحقیق، عامل ماهیت بین رشته‌ای علم تربیت بدنی، زیاد بودن نوع کاربردی بودن پایان نامه‌ها (۶۹۵) و کم بودن نوع بنیادی پایان نامه‌ها (۰/۵٪) را به وجود آورده است. عامل دیگر جامعیت جامعه آماری است. این عامل را در زیاد بودن علاقه محققان به انتخاب جامعه آماری - که دارای چند رشته ورزشی بوده است (۴۵/۲٪) - و علاقه کمتر به رشته‌های انفرادی ورزشی (۱۹/۵٪) می‌توان ملاحظه نمود. زیاد بودن آزمودنی‌های مرد (۷۵٪)، به دلیل رغبت و دسترس پذیری آنان در مطالعات تربیت بدنی است، در حالی که چنین شرایطی در آزمودنی‌های مؤنث وجود ندارد (۲۴٪). این موضوع نشان می‌دهد که عامل جنسیت در انتخاب آزمودنی نقش مهمی دارد. همچنین مطالعات مربوط به آزمودنی‌های حیوانی رونق زیادی نداشته‌اند (۱٪). برگزاری کارگاه آموزشی برای اعمال برنامه‌های ورزشی بر حیوانات در اسفند ماه سال جاری، مؤید این موضوع است. جسمانی بودن بیماری بیشترین فراوانی (۷۰٪) را داشته است و محققان آنها را انتخاب کرده‌اند. این امر نشان می‌دهد که بیماری جسمانی بیشتر مورد توجه محققان بوده است. بعلاوه، این نوع بیماران نیز بیشتر داوطلب مشارکت در تحقیقات بوده‌اند. زیاد بودن بررسی درباره دستگاه قلبی - عروقی (۵۰/۹٪) آزمودنی‌ها نشان می‌دهد که سادگی مطالعه در مورد دستگاه بدنی یا پاسخ سریع دستگاه به فعالیت‌های ورزشی عامل مهمی در انتخاب آن دستگاه برای مطالعه بوده است. هرچه دستگاه بدنی پیچیده تر شده مطالعه درباره آن کمتر بوده است

۱۰۳ بررسی کمی پایان‌نامه‌های تربیت بدنی مراکز آموزش عالی...
(اعصاب مرکزی ۴/۷٪). و بالأخره، عامل مسافت را به عنوان عاملی مؤثر از نتایج فراوانی محل جغرافیایی جامعه آماری پایان‌نامه‌ها می‌توان ملاحظه کرد. بدیهی است که محل زندگی و محل تحصیل محقق نقش بسیار مهمی در انتخاب جامعه آماری داشته‌اند؛ بدین معنی که شهرهایی که دارای مراکز آموزش عالی با دوره‌های تحصیلات تکمیلی بوده‌اند بیشتر به عنوان جامعه آماری انتخاب شده‌اند و بالعکس.

بنابراین، در بخش توصیف کمی عناوین پایان‌نامه‌ها، عوامل بسیار مهمی وجود داشته‌اند که بر اندازه کمی مشخصات عناوین پایان‌نامه‌های تربیت بدنی تاثیر گذار بوده‌اند.

پی‌نوشتها:

1. Cole
2. Eales
3. Hulme

مراجع و منابع:

- [۱]- امام‌زاده، سیدابوالقاسم؛ «ارزشیابی تحقیقات»؛ رهیافت، ۱۵، ۱۳۷۶، ص ۱۷.
- [۲]- شورای عالی برنامه‌ریزی (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری)؛ برنامه مصوب گرایشهای تربیت بدنی شاخه برنامه‌ریزی علوم انسانی؛ جزوه تاپی، ۱۳۷۵.
- [۳]- خاکی، غلامرضا؛ روش تحقیق با رویکردی به پایان‌نامه نویسی؛ آموزش عالی، تهران، ۱۳۷۸.
- [۴]- شرقی، عبدالعلی؛ بهرامی، محسن؛ «ارزیابی و کاربرد علم و فناوری»؛ رهیافت، ۲۰، ۱۳۷۸.
- [۵]- شریفی، مظفر؛ تحقیق، «توسعه و دانشگاه‌ها»؛ خلاصه مقالات و سمینار تحقیق و توسعه سال ۱۳۶۸، سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران، ۱۳۶۸، ص ۵۲.
- [۶]- طالبی، رویا؛ «توصیف پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌های دولتی از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۵»؛ دانشکده تربیت بدنی دانشگاه تربیت معلم، ص ۹۰-۱۷۸.
- [۷]- طالقانی، محمود و همکاران؛ «تحلیل تحقیقات جامعه‌شناسی شهری»؛ دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.
- [۸]- قاضی‌زاده، سهیلا؛ «عناوین پایان‌نامه‌های مراکز علمی کشور تا پایان سال ۱۳۷۶»؛ مرکز آموزش سازمان تربیت بدنی، ۱۳۷۶.
- [۹]- یحیایی، فریبا؛ «تحول روند شاخصهای تحقیقاتی ۷۷-۱۳۵۷»؛ رهیافت، ۱۳۷۹، ص ۲۲-۲۳.